

Er der behov for en standardisering af den driftsøkonomiske terminologi?

Af Svend Fredens¹⁾ og Niels Nielsen²⁾.

Det er velkendt, hvilken betydning anvendelsen af en ensartet og alment anerkendt terminologi har haft inden for f. eks. naturvidenskaberne. En tilsvarende terminologisk ensartethed findes ikke inden for økonomien, og erfaringen har da også vist, at der i økonomiske diskussioner, navnlig mellem teoretikere og praktikere, ofte opstår misforståelser som følge af, at deltagerne taler hver sit sprog.

Tanken med nærværende indlæg er ikke at yde noget selvstændigt bidrag til spørgsmålet om udformningen af en hensigtsmæssig driftsøkonomisk terminologi. Formålet er alene gennem en refererende og sammenlignende oversigt over den terminologi, der faktisk anvendes i den foreliggende litteratur, at pege på den ret betydelige uensartethed, der gør sig gældende på dette område. Denne opgave har vi i den følgende fremstilling yderligere afgrænset i to henseender, idet vi for det første i det væsentlige kun har taget hensyn til *nyere dansk lærebogslitteratur* (jfr. litteraturfortegnelsen nedenfor s. 275) og for det andet har begrænset os til en gennemgang af *de mest elementære begreber vedrørende virksomhedens salg* (af færdigprodukter), *omkostninger og gevinst*, om hvis reelle indhold der formentlig praktisk talt er enighed mellem de forskellige forfattere. Oversigten kan altså på ingen måde gøre krav på at være udtømmende.

I håb om, at det gennem en eventuel diskussion mellem praktikere og teoretikere vil være muligt at nå frem til en — efter vor opfattelse tiltrængt — forenkling og standardisering af terminologien, har vi i det følgende lagt hovedvægten på at vise, at der selv med hensyn til de mest elementære begreber anvendes et stort antal forskellige betegnelser af de forskellige forfattere. Ved læsningen af de i litteraturfortegnelsen citerede værker har vi fået det bestemte indtryk, at de terminologiske forskelle, der kan konstateres ved en sammenligning

¹⁾ Cand. oecon.

²⁾ Lektor, cand. oecon.

Er der behov for en standardisering af den driftsøkonomiske terminologi?

Af Svend Fredens¹⁾ og Niels Nielsen²⁾.

Det er velkendt, hvilken betydning anvendelsen af en ensartet og alment anerkendt terminologi har haft inden for f. eks. naturvidenskaberne. En tilsvarende terminologisk ensartethed findes ikke inden for økonomien, og erfaringen har da også vist, at der i økonomiske diskussioner, navnlig mellem teoretikere og praktikere, ofte opstår misforståelser som følge af, at deltagerne taler hver sit sprog.

Tanken med nærværende indlæg er ikke at yde noget selvstændigt bidrag til spørgsmålet om udformningen af en hensigtsmæssig driftsøkonomisk terminologi. Formålet er alene gennem en refererende og sammenlignende oversigt over den terminologi, der faktisk anvendes i den foreliggende litteratur, at pege på den ret betydelige uensartethed, der gør sig gældende på dette område. Denne opgave har vi i den følgende fremstilling yderligere afgrænset i to henseender, idet vi for det første i det væsentlige kun har taget hensyn til *nyere dansk lærebogslitteratur* (jfr. litteraturfortegnelsen nedenfor s. 275) og for det andet har begrænset os til en gennemgang af *de mest elementære begreber vedrørende virksomhedens salg* (af færdigprodukter), *omkostninger og gevinst*, om hvis reelle indhold der formentlig praktisk talt er enighed mellem de forskellige forfattere. Oversigten kan altså på ingen måde gøre krav på at være udtømmende.

I håb om, at det gennem en eventuel diskussion mellem praktikere og teoretikere vil være muligt at nå frem til en — efter vor opfattelse tiltrængt — forenkling og standardisering af terminologien, har vi i det følgende lagt hovedvægten på at vise, at der selv med hensyn til de mest elementære begreber anvendes et stort antal forskellige betegnelser af de forskellige forfattere. Ved læsningen af de i litteraturfortegnelsen citerede værker har vi fået det bestemte indtryk, at de terminologiske forskelle, der kan konstateres ved en sammenligning

1) Cand. oecon.

2) Lektor, cand. oecon.

af de forskellige forfatteres arbejder, i det store og hele ikke beror på afvigende opfattelser med hensyn til *indholdet* af de anvendte begreber. Hvis dette ikke desto mindre skulle være tilfældet på enkelte punkter, vil det utvivlsomt være af interesse at få fastslået, hvori disse forskelle består.

Det kunne i denne forbindelse have været nærliggende at komme ind på en drøftelse af terminologien for så vigtige områder af driftsøkonomien som f. eks. produktions- og markedsformer, kalkulation, bidragsregnskab etc. Da der imidlertid på disse områder muligvis endnu i nogen grad tiltrænges en yderligere afklaring af indholdet af de herhen hørende begreber, har vi ikke ment at burde tage denne opgave op i nærværende oversigt.

I. Begreber vedrørende salget.

1. Afsætning.

Ved en virksomheds afsætning af en bestemt færdigproduktart (varekvalitet) i en bestemt periode forstås i *tabel 1* det i løbet af perioden solgte antal mængdeenheder af den pågældende produktart. Når virksomheden sælger flere færdigproduktarter (varekvaliteter), må den samlede afsætning udtrykkes ved et talsæt, hvor de enkelte tal angiver afsætningen af hver enkelt færdigproduktart.

I denne betydning anvendes ordet afsætning af bl. a. følgende forfattere¹⁾:

Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, 5. afsn., p. 1.

E. Schneider: Industrielt Regnskabsvæsen, p. 13.

H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 18.

Enkelte forfattere anvender undertiden udtryk som »afsat«, »solgt« eller »omsat mængde«, se f. eks.:

Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse, Hages håndbog for handel og industri, p. 363.

F. Zeuthen: Økonomisk teori og metode, p. 216.

2. Omsætning.

Ved en virksomheds omsætning i en bestemt periode forstås salgsværdien af virksomhedens afsætning i perioden, d. v. s. afsætningen multipliceret med de respektive salgspriser.

I denne betydning anvendes ordet omsætning af bl. a. følgende forfattere:

¹⁾ Sidehenvvisningerne refererer her og i det følgende til de i litteraturfortegnelsen s. 275 anførte udgaver.

Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, 5. afsn., p. 1.

E. Schneider: Industrielt regnskabsvæsen, p. 159.

H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 18.

Sidstnævnte forfatter anvender dog også i vid udstrækning ordet bruttoindtægt, der i det hele taget synes at være den mest anvendte betegnelse (jfr. tabel 1). I »Forslag til en terminologi for omkostninger og kalkulation«, Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi, 1941, defineres omsætning i § 17 på følgende måde: »Ved en periodes *omsætning* forstås summen af de kunderne fakturerede beløb i perioden«. Visse forfattere skelner mellem bruttoomsætning og nettoomsætning. Dette gælder således Vagn Madsen, der i »Bidrag til belysning af rationaliseringsproblemerne i industrivirksomheder« p. 140 bl. a. skriver følgende: »Det forudsættes, at forholdet mellem efterspørgslen og salgsomkostningerne, der påvirker efterspørgselen, er undersøgt, og at den optimale konstellation mellem disse to faktorer er kendt for de forskellige forandringer i produceret og solgt mængde af det betragtede produkt. Differencen, bruttoomsætning ÷ salgsomkostninger, kaldes nettoomsætning«. En begrebsbestemmelse af et noget afvigende indhold findes i »Nogle driftsøkonomiske begreber«, Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi 1944—45, p. 2, hvor det hedder:

»*Brutto-omsætningen* er de for produktet fakturerede beløb plus de ved kontantsalg indgåede beløb for periodens afsætning.

Netto-omsætningen (eller *omsætningen*) er brutto-omsætningen minus omsætnings-reduktioner (rabat, bonus, etc.)«.

3. Grænseomsætning.

Begrebet grænseomsætning (eller grænseindtægt) defineres af H. Winding Pedersen i Omkostninger og prispolitik, p. 132, som »det beløb, hvormed bruttoindtægten stiger, når den afsatte varemængde forøges med een enhed«. Bortset fra uvæsentlige variationer i ordvalget anvendes denne definition af de fleste af de i litteraturfortegnelsen anførte forfattere.

Thorkil Kristensen skelner i »Faste og variable omkostninger« p. 21 mellem indre og ydre grænseudbytte (Th. Kristensens betegnelse for grænseomsætningen), svarende til at afsætningen formindskes henholdsvis forøges med een enhed. Ordet grænseudbytte anvendes iøvrigt — sammen med en række andre betegnelser, som f. eks. grænseprodukt, grænseproduktivitet eller grænseeffektivitet — i regelen i forbindelse med formuleringen af produktionslovene som udtryk for den stigning i totalproduktet, der opnås ved, at man forøger den anvendte mængde af den variable faktor med een enhed.

TABEL 1.

Begreb	Synonymer	Benyttes af:
Afsætning	Salg Omsætning	Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse, Hages håndbog for handel og industri, p. 351. Verner Damm: Break-even analyse og salgsfremmende omkostninger, p. 40.
Omsætning	Salgsindtægt Bruttoindtægt Totalindtægt Udbytte Indtægt	Bjarke Fog: Break-even analysen, p. 59. P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, p. 136. Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse, Hages håndbog for handel og industri, p. 366. O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 108. H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 130. F. Zeuthen: Økonomisk teori og metode, p. 216. P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, p. 136. P. P. Sveistrup: Driftsøkonomiens anvendelse ved salget, p. 73. F. Zeuthen: Økonomisk teori og metode, p. 216. Thorkil Kristensen: Faste og variable omkostninger, p. 62. P. P. Sveistrup: Driftsøkonomiens anvendelse ved salget, p. 71.
Grænse-omsætning	Grænseindtægt Grænseudbytte Merindtægt	P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, p. 136. Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse, Hages håndbog for handel og industri, p. 361. H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 132. F. Zeuthen: Økonomisk teori og metode, p. 217. Thorkil Kristensen: Faste og variable omkostninger, p. 21. P. P. Sveistrup: Driftsøkonomiens anvendelse ved salget, p. 71 f. n.

4. Differensomsætning.

Begrebet differensomsætning defineres af Svend Fredens i Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, afsn. 5, p. 13, som »den gennemsnitlige omsætningsændring pr. yderligere afsat enhed«.

Dette begreb betegnes f. eks. af H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 132, som *differensindtægten*.

5. Merindtægt.

Stigningen i bruttoindtægten (omsætningen) ved en vis produktionsforøgelse benævnes af H. Winding Pedersen: Omkostninger og Prispolitik, p. 131, som *merindtægten*.

Samme betegnelse for dette begreb anvendes f. eks. af:

P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, p. 136.

Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse. Hages håndbog for handel og industri, p. 361.

P. P. Sveistrup: Driftsøkonomiens anvendelse ved salget, p. 71.

O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 114.

Synonymer for afsætning, omsætning og grænseomsætning er anført i *tabel 1*.

II. Omkostningsbegreber.

1. Omkostningsdefinitionen.

Begrebet omkostninger defineres i »Forslag til en terminologi for omkostninger og kalkulation«, Nordisk Tidsskrift for Teknisk Økonomi, 1941, som følger:

»Ved *omkostninger* forstås det i penge vurderede forbrug af goder og tjenesteydelser til den produktion, som er virksomhedens formål«.

Bortset fra, at nogle forfattere *undlader* at stille det krav, at forbruget af goder og tjenesteydelser *skal medgå til den produktion, som er virksomhedens formål*, og at andre i stedet kræver, at dette forbrug skal være *nødvendigt* for virksomhedens produktion, synes denne definition at være godtaget af omtrent samtlige i litteraturfortegnelsen nævnte forfattere. Et par af disse forfattere giver dog ikke noget klart udtryk for deres standpunkt, idet de simpelthen ikke anfører nogen definition af begrebet omkostninger.

Thorkil Kristensen's definition af omkostninger lyder i henhold til »Faste og variable omkostninger«, p. 22 ff., således: »Omkostninger ved en bestemt produktion er summen af de indsatser, producenten må gøre for at kunne gennemføre denne produktion, og som han kan spare ved at opgive den. Vi tænker os omkostningerne (ligesom udhyttet) målt i penge«.

H. Winding Pedersen definerer i »Omkostninger og prispolitik«, p. 13 ff., omkostninger på to forskellige måder. Definition I har følgende ordlyd: »Omkostningerne ved at foretage en given handling, f. eks. producere en bestemt mængde varer, er den værdisum, man må ofre for at gennemføre handlingen, i eksemplet producere de omtalte

varer«. Definition II er identisk med det ovenfor citerede terminologiforslags definition.

En gennemlæsning af de omkostningsdefinitioner, man træffer hos litteraturfortegnelse forfattere, efterlader således det hovedindtryk, at der mellem danske forfattere praktisk talt er enighed om den formelle definition af omkostningsbegrebet. Det er derfor nærliggende at spørge, om de tilsyneladende ubetydelige divergenser i ordvalget ikke er så uvæsentlige, at man må kunne nå til fuldstændig enighed på dette punkt.

2. Faste og variable omkostninger.

Den i dansk, økonomisk litteratur hyppigst forekommende definition på faste og variable omkostninger lyder med et citat fra P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: *Nationaløkonomi*, p. 114, således:

»De faste omkostningers totalbeløb er upåvirket af produktionens omfang, medens de variable omkostningers totalbeløb ændrer sig med dette«.

Når der bortses fra ubetydelige sproglige afvigelser, anvendes denne definition f. eks. af:

Bjarke Fog: *Omkostninger og prisfastsættelse*. Hages håndbog for handel og industri, p. 344.

Svend Fredens: *Forelæsningsnotater til driftsøkonomi*, afsn. 4, p. 7.

Erich Schneider: *Industrielt regnskabsvæsen*, p. 249.

P. P. Sveistrup: *Indledning til studiet af driftsøkonomi*, p. 217.

H. Winding Pedersen: *Omkostninger og prispolitik*, p. 27.

En — måske uvæsentligt afvigende — variant af den anførte definition er følgende:

»Faste omkostninger er omkostninger, hvis totalbeløb er det samme uanset omfanget af virksomhedens økonomiske aktivitet, det være sig produktion, salg etc.«

»Variable (eller bevægelige) omkostninger er omkostninger, hvis totalbeløb varierer, når virksomhedens økonomiske aktivitet ændres«.

På denne måde er faste og variable omkostninger defineret af O. Loff og Jens J. Lund: *Driftsøkonomi I*, hhvs. p. 21 og p. 25, og definitioner af næsten identisk indhold finder man hos: Palle Hansen: *Vurderings- og kalkulationsprincipper*, p. 136, og samme forf.: *Industriens interne regnskabsvæsen*, p. 30.

Hvis man har valgt ordet *aktivitet* frem for ordet *produktion* for ikke at binde sig m. h. t. den betragtede relationsvariabel, bliver der evt. tale om en reel forskel mellem de to sæt definitioner. I så fald er der hermed for den danske litteraturs vedkommende frembragt en uklarhed, som f. eks. findes i en del af den tyske regnskabslitteratur. Om dette spørgsmål kan henvises til Erich Schneider: *Industrielt regnskabsvæsen*, p. 249, hvor Schneider stærkt fremhæver produktmængdens primære stilling og *derfor* (p. 250) *definerer faste omkostninger* — uden nærmere angivelse af relationsvariablen — *som de i relation til produktmængden faste omkostninger*. Når man i stedet betragter sammenhængen mellem f. eks. beskæftigelsen og omkostningernes højde, kan man undgå misforståelser ved at tale om beskæftigelsesfaste og beskæftigelsesvariable omkostninger.

Thorkil Kristensen definerer i sin afhandling: »Faste og variable omkostninger«, p. 27, disse begreber som følger:

»En omkostning er variabel, hvis den udtømmer sine virkninger i en enkelt bestemt produktionsproces. Den er fast, hvis dette ikke er tilfældet«.

Denne definition har tilsyneladende et ganske andet indhold end de ovenfor nævnte forfatteres definitioner. Det synes imidlertid at fremgå af Thorkil Kristensen's anvendelser af begreberne faste og variable omkostninger, at der ikke foreligger nogen reel uoverensstemmelse.

3. Stilstandsomkostninger.

Stilstandsomkostninger defineres af H. Winding Pedersen: *Omkostninger og prispolitik*, p. 32, med følgende ord:

»Selvom en virksomheds drift midlertidigt helt indstilles, vil en del af omkostningerne stadigvæk være der, fordi det faste anlæg bibeholdes med henblik på den senere produktion. Disse omkostninger kaldes sædvanligvis *stilstandsomkostninger* og omfatter sådanne beløb som rente og afskrivning af det faste anlæg, vedligeholdelse af bygninger og inventar, ejendomsskatter, forsikring, lønninger til den faste stab o.s.v.«.

Både denne definition og betegnelsen stilstandsomkostninger synes at være almindeligt akcepteret i den danske litteratur. Vi har i hvert fald ikke bemærket, at nogen af litteraturfortegnelse forfattere benytter andre navne for stilstandsomkostningerne, og de fleste af disse forfattere omtaler dette begreb. Enkelte forfattere finder måske begrebet overflødig, idet de identificerer stilstandsomkostninger og faste omkostninger.

4. Produktionsforberedelsesomkostninger.

I fortsættelse af det under punkt 3 anførte citat skriver H. Winding Pedersen som følger:

»Så snart virksomheden skal i drift, kommer hertil visse omkostninger, der må afholdes, for at anlægget kan være produktionsberedt, og som vil løbe på, selvom der kun tænkes fremstillet een eneste vareenhed om dagen. Disse omkostninger kaldes *produktionsforberedelsesomkostningerne*«.

Med samme begrebsindhold anvendes ordet *produktionsforberedelsesomkostningerne* af følgende forfattere:

- Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, afsn. 4, p. 43.
- Palle Hansen: Vurderings- og kalkulationsprincipper, p. 136.
- Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 32.
- O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 25.

Synonymer for produktionsforberedelsesomkostninger er anført i tabel 2.

5. Springvis varierende omkostninger.

Indholdet af begrebet *springvis varierende omkostninger* fremgår af det nedenfor anførte citat fra H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 33:

»Undersøger man omkostningernes nærmere forløb, når de stiger og falder sammen med produktionen, vil man se, at nogle poster varierer *jævnt eller kontinuerligt* sammen med produktionens forandringer... Andre omkostningssummer er *springvis varierende omkostninger*. Når rente og afskrivning (på fast tid) af anlægget optræder som variabel omkostning, sker det således i spring«.

Samme betegnelse for dette begreb anvendes af Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, afsn. 4, p. 8.

Synonymer for de springvis varierende omkostninger er anført i tabel 2.

6. Tomgangsomkostninger.

Tomgangsomkostninger defineres i henhold til H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 33, som summen af stilstandsomkostninger og produktionsforberedelsesomkostninger.

I samme betydning anvendes begrebet tomgangsomkostninger af Palle Hansen: Vurderings- og kalkulationsprincipper, p. 137, og samme forf.: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 32.

Enkelte andre forfattere identificerer tomgangsomkostningerne med

TABEL 2.

Begreb	Synonymer	Benyttes af:
Produktionsforberedelsesomkostninger	Driftsbetinget faste omkostninger Beredskabsomkostninger Arbejdsforberedelsesomkostninger	Palle Hansen: Vurderings- og kalkulationsprincipper, p. 136. Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 32. O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 25. H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 33. Thor kil Kristensen: Faste og variable omkostninger, p. 31. P. P. Sveistrup: Indledning til studiet af driftsøkonomi, p. 218.
Springvis varierende omkostninger	Halvfaste omkostninger Springvis variable omkostninger Springvis faste omkostninger	Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse. Hages håndbog for handel og industri, p. 345. Palle Hansen: Vurderings- og kalkulationsprincipper, p. 137. Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 33. H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 34. Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse, Hages håndbog for handel og industri, p. 345. Palle Hansen: Vurderings- og kalkulationsprincipper, p. 137. Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 33. Nogle driftsøkonomiske begreber, p. 7.

faste omkostninger, idet det siges, at disse består af to bestanddele: a) stilstandsomkostningerne og b) produktionsforberedelsesomkostningerne. Dette gælder således:

O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 24.

P. P. Sveistrup: Indledning til Studiet af Driftsøkonomi, p. 217.

Det fremgår heraf, at disse forfattere henregner produktionsforberedelsesomkostningerne til de faste omkostninger. Om dette er der imidlertid ingenlunde enighed. H. Winding Pedersen anfører således f. eks. på p. 33 i »Omkostninger og prispolitik«, at produktionsforberedelsesomkostningerne ved løsningen af flere vigtige problemer må medregnes til virksomhedens variable omkostninger. Thor kil Kristen-

sen har samme opfattelse. På p. 31 i »Faste og variable omkostninger« siges det nemlig, at beredskabsomkostningerne (Thorkil Kristensens betegnelse for produktionsforberedelsesomkostningerne) må anses for variable, selvom de frembyder visse ligheder med de faste omkostninger.

7. Gennemsnitsomkostninger.

En vares totalomkostninger divideret med antallet af producerede enheder betegnes af H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 38, som *de totale gennemsnitsomkostninger*. Tilsvarende defineres *de faste og de variable gennemsnitsomkostninger* som hhvs. de faste og de variable omkostninger pr. produceret vareenhed.

Samme terminologi anvendes af nedennævnte forfattere:

P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, p. 121.

Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse. Hages håndbog for handel og industri, p. 346.

Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, afsn. 4, p. 10.

Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 35.

O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 27.

Vagn Madsen: Bidrag til belysning af rationaliseringsproblemerne i industrivirksomheder, p. 142.

F. Zeuthen: Økonomisk teori og metode, p. 124.

De fleste af de anførte forfattere benytter imidlertid sideløbende med gennemsnitsomkostninger andre betegnelser for omkostninger pr. produceret enhed, såsom: den faste, den variable og den totale *styk-omkostning* eller den faste, den variable og den totale *enhedsomkostning*. Som det vil fremgå af tabellen over synonymer for begrebet gennemsnitsomkostninger (*tabel 3*), er der i nyere lærebøger en tendens til at anføre alle disse navne for det samme begreb, hvilket naturligvis er begrundet i, at man ønsker, at de studerende ikke skal have vanskeligheder med at forstå andre forfattere. Samtidig holder man imidlertid liv i denne noget brogede terminologi, hvilket formentlig ikke kan anses for hensigtsmæssigt. Navnlig for praktikerne må det være forvirrende, at der bruges så mange forskellige ord for det samme begreb. Forvirringen på dette punkt forøges yderligere ved, at *nogle forfattere ved gennemsnitsomkostningerne forstår de variable omkostninger pr. produceret enhed og andre forfattere de totale omkostninger pr. produceret enhed*. Det første gælder f. eks. Thorkil Kristensen: Faste og variable omkostninger, p. 63, og det andet P. P. Sveistrup: Indledning til Studiet af Driftsøkonomi, p. 221. Sluttelig kan det anføres, at ordet stykomkostninger af flere forfattere bruges i betydning-

TABEL 3.

Synonymer	Begreb	Benyttes af:
Gennemsnitsomkostninger	Styk-omkostninger	Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, afsn. 4, p. 10. Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 36. O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 27. Erich Schneider: Industrielt regnskabsvæsen, p. 90. Forslag til en terminologi for omkostninger og kalkulation med særligt hensyn til industrien, Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi, p. 9.
	Enhedsomkostninger	Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, afsn. 4, p. 13. Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 37. O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 27. Forslag til en terminologi for omkostninger og kalkulation med særligt hensyn til industrien, Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi, p. 9. H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 38.
	Omkostninger pr. produktenhed (produceret enhed)	Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 36. O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 27.

gen *den totale gennemsnitsomkostning*. F. eks. definerer Thorkil Kristensen i »Faste og variable omkostninger«, p. 63, stykomkostninger på denne måde.

8. Meromkostninger.

Meromkostningerne defineres af H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 38, således:

»Når produktionen forøges f. eks. fra 1000 til 1200 enheder, vil vi i denne bog ved udtrykket *meromkostninger* forstå forskellen mellem de totalomkostninger, der er forbundet med at producere henholdsvis 1200 og 1000 enheder«.

I samme betydning benyttes begrebet meromkostninger f. eks. af:

P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, p. 119.

Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse. Hages håndbog for handel og industri, p. 346.

I en ganske anden betydning anvendes ordet *meromkostninger* af Palle Hansen i »Industriens interne regnskabsvæsen«, hvilket fremgår af følgende citat fra p. 27:

»For det andet vil der være visse goder og tjenesteydelser, der reelt ikke vil medføre nogen udgift for virksomheden, men hvor man skønner, at disse ydelser bør indgå blandt virksomhedens omkostninger, for at der rent internt kan gives det bedst mulige overblik over virksomhedens økonomiske forhold. Dette gælder f. eks. rente af egenkapital, for visse selvrisci m. m. Sådanne poster, der optræder som omkostninger, men ikke som udgifter, samt poster fremkommet ved, at goder og tjenesteydelser er vurderet højere som omkostning end som udgift, betegnes som *meromkostninger*; ofte — på grund af, at beregningen sker på basis af skøn — som *kalkulerede meromkostninger*«.

I »Vurderings- og kalkulationsprincipper«, p. 126, omtales det samme begreb af Palle Hansen som »kalkulerede særømkostninger«. O. Loff og Jens J. Lund anvender endvidere for dette begreb udtrykket »merkalkulerede omkostninger«, jfr. Driftsøkonomi, 1. del, p. 19.

I »Forslag til en terminologi for omkostninger og kalkulation«, Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi, p. 6, defineres differensomkostninger med følgende ord:

»Ved *differensomkostning* forstås den omkostningsændring, som fremkommer, når en given produktion formindskes (forøges) med en given størrelse«.

Heraf ses, at terminologiforslaget betegner H. Winding Pedersen's begreb meromkostninger som differensomkostninger.

9. Differensomkostninger.

Begrebet *differensomkostninger* defineres af H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 40, som »meromkostningerne pr. enhed ved en given forøgelse af produktionen. (Eller mindreomkostningerne pr. enhed ved en given formindskelse af produktionen).«

Med samme begrebsindhold anvendes begrebet af følgende forfattere:

P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, p. 119.

Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, afsn. 4, p. 10.

Palle Hansen: Vurderings- og kalkulationsprincipper, p. 179.

Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 37.

O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 29.

Et par af disse forfattere fremhæver *ikke* som H. Winding Pedersen, at differensomkostningerne såvel kan beregnes på en produktionsfor-

mindskelse som på en produktionsforøgelse; men dette er næppe udtryk for nogen divergens m. h. t. begrebets indhold.

Thorkil Kristensen betegner i »Faste og variable omkostninger«, p. 25, meromkostningerne pr. produktenhed som grænseomkostningen, men benytter dog også dette ord i den gængse betydning, jfr. punkt 10.

10. Grænseomkostninger.

Begrebet *grænseomkostninger* defineres af H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 39, således:

»Ved *grænseomkostninger* forstås den stigning i totalomkostningerne, der opstår ved, at produktionen forøges med een enhed. . . . Grænseomkostningerne er simpelthen forskellen mellem omkostningernes totalsum i to alternative tilfælde, hvor produktionen inden for samme periode i det ene tilfælde tænkes at være en enhed større end i det andet. Grænseomkostningerne kan derfor også defineres som den *formindskelse* af totalomkostningerne, der fremkommer ved, at produktionen *går ned* med en enhed«.

Defineret praktisk talt på samme måde finder man grænseomkostningerne omtalt af nedennævnte forfattere:

P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, p. 119.

Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse. Hages håndbog for handel og industri, p. 346.

Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, 4. afsn., p. 10.

Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 37.

Thorkil Kristensen: Faste og variable omkostninger, p. 25.

O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 28.

P. P. Sveistrup: Indledning til studiet af driftsøkonomi, p. 220.

Forslag til en terminologi for omkostninger og kalkulation med særligt hensyn til industrien. Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi, p. 6.

Flere af disse forfattere pointerer, at grænseomkostningerne skal beregnes *på en »lille« enhed*, hvormed menes en i forhold til den samlede produktion lille mængde af den pågældende vare.

Endvidere er det ikke alle de nævnte forfattere, der — som H. Winding Pedersen — gør opmærksom på, at grænseomkostningerne kan beregnes såvel på en produktions*formindskelse* på een enhed som på en produktionsforøgelse på een enhed. Thorkil Kristensen sonderer i »Faste og variable omkostninger«, p. 25, mellem den *ydre* og den *indre* grænseomkostning, alt efter som grænseomkostningen tænkes bestemt ved at producere en enhed mere eller en enhed mindre, men bemærker dog samtidig, at denne sondring normalt ikke er nødvendig.

11. *Degressiv, proportional og progressiv omkostningsvariation.*

I dansk, økonomisk litteratur synes der at være enighed om at definere *degressiv, proportional og progressiv omkostningsvariation* således:

En vares omkostninger varierer hhvs. degressivt, proportionalt eller progressivt med den producerede mængde af varen, alt efter som omkostningerne stiger mindre end proportionalt, proportionalt eller mere end proportionalt med den producerede mængde.

Denne definition anvendes, når der bortses fra uvæsentlige afvigelser i ordvalget, af bl. a. følgende forfattere:

- P. Nyboe Andersen, Bjarke Fog og Poul Winding: *Nationaløkonomi*, p. 121.
- Bjarke Fog: *Omkostninger og prisfastsættelse*. Hages håndbog for handel og industri, p. 345.
- Svend Fredens: *Forelæsningsnotater til Driftsøkonomi*, afsn. 4, p. 9.
- Palle Hansen: *Vurderings- og kalkulationsprincipper*, p. 139.
- Palle Hansen: *Industriens interne regnskabsvæsen*, p. 34.
- O. Loff og Jens J. Lund: *Driftsøkonomi*, 1. del, p. 25.
- P. P. Sveistrup: *Indledning til Studiet af Driftsøkonomi*, p. 228.
- H. Winding Pedersen: *Omkostninger og prispolitik*, p. 34.

De fleste af de anførte forfattere lader definitionen referere til de *variable* omkostninger og gør *ikke* opmærksom på, at f. eks. progressiv (mere end proportional) stigning i de *variable* omkostninger *ikke* behøver at være ensbetydende med, at også *totalomkostningerne* stiger *mere end proportionalt* med den producerede mængde. I denne henseende er der en forskel mellem danske og adskillige udenlandske forfatters brug af ordene *degressiv* og *progressiv*, idet man i den udenlandske litteratur hyppigt definerer *degressiv* og *progressiv variation* i relation til *totalomkostningerne*.¹⁾

I den udenlandske litteratur træffer man også enkelte forfattere, der definerer *degressiv, proportional og progressiv variation* i et totalbegreb ved hjælp af det tilsvarende *grænsebegreb*.²⁾ Efter denne definition er de *variable* omkostninger (og det samme gælder *totalomkostningerne*) hhvs. degressivt, proportionalt eller progressivt stigende med den producerede mængde, alt efter som *grænseomkostningen* er faldende, stationær eller stigende med den producerede mængde. Af

¹⁾ Jfr. f. eks. Konrad Mellerowicz: *Kosten und Kostenrechnung I, Theorie der Kosten*, Berlin und Leipzig 1933, p. 326.

²⁾ Jfr. f. eks. Ragnar Frisch: *Innledning til produksjonsteorien*, 1. hefte, 7. utg., p. 81, hvor *progressiv* og *degressiv variation* i totalproduktet defineres ved hhvs. stigende og faldende *grænseproduktivitet*.

den omstændighed, at grænseomkostningen stiger med produktionen, følger som bekendt *ikke* med nødvendighed, at de variable omkostninger eller totalomkostningerne stiger mere end proportionalt med den producerede mængde.

De hidtil anførte definitioner af degressiv, proportional og progressiv omkostningsvariation refererer, som man vil se, til produktionen af en enkelt vare. Nogle forfattere drøfter imidlertid også problemer vedrørende omkostningernes progression eller degression i relation til virksomheder, der producerer flere varer, jfr. f. eks. H. Winding Pedersen: *Omkostninger og prispolitik*, p. 257, ff. og p. 285 ff. I denne forbindelse sonder H. Winding Pedersen mellem særomkostninger og sambestemte omkostninger. Hvad særomkostningerne angår, defineres degression og progression på samme måde som for en virksomhed, der kun producerer een vare. De sambestemte omkostninger synes efter H. Winding Pedersen's sprogbrug at være progressive (resp. degressive) for varerne X og Y, når en øget produktion af X forøger (resp. formindsker) Y's grænseomkostning og vice versa.³⁾ Man finder ganske vist ikke i »Omkostninger og prispolitik« nogen definition af dette indhold; men det udtales f. eks. på p. 288 og p. 306, at såfremt de sambestemte omkostninger er progressive, vil grænseomkostningen for varen Y blive mindre, når produktionen af varen X nedlægges. Svend Fredens behandler i »Forelæsningsnotater til driftsøkonomi«, afsn. 4, p. 55, en omkostningssammenhæng af samme art og taler i den forbindelse om *omkostningsmæssigt konkurrerende, hhvs. komplementære varer*. Svend Fredens' definition heraf lyder med et citat fra p. 55 således:

»Vi siger, at to produktarter er *omkostningsmæssigt konkurrerende (komplementære)* i et givet produkt punkt, (x_1, x_2) , hvis de partielle grænseomkostninger for den ene produktart forøges (formindskes) ved en forøgelse af produktionen af den anden produktart med een enhed ud fra det givne produkt punkt, (x_1, x_2) , mens produktionen af den første produktart holdes konstant«.

En særlig kategori af sambestemte omkostninger omtales af H. Winding Pedersen som »*proportionalt* sambestemte omkostninger«. Herved forstås i henh. til fodnote 1), p. 266, i »Omkostninger og prispolitik«:

»...omkostninger, der følger en funktion af typen $t = ax + by$, hvor t er totalbeløbet, a og b er konstanter og x og y de producerede mængder af de to varer, virksomheden tænkes at udbyde«.

³⁾ Jfr. Niels Nielsen: *Nogle randbemærkninger om pris- og produktionspolitikken ved partiel tilpasning*, Mercantilla, 1953, p. 60 ff. og p. 73 ff. Der er her redegjort for de forskellige betydninger, hvori ordene degressiv, proportional og progressiv variation anvendes i den økonomiske litteratur og for forbindelsen mellem de forskellige begreber.

Denne »omkostningssammenhæng« er et *specielltilfælde* af, hvad Svend Fredens betegner som omkostningsmæssig uafhængighed mellem produktarterne, jfr. nedenfor.

12. Særomkostninger og sambestemte omkostninger.

Begreberne *særomkostninger* og *sambestemte omkostninger* defineres af H. Winding Pedersen i »Omkostninger og prispolitik«, p. 253, med følgende ord:

»Producerer en virksomhed to varer, X og Y, vil vi i det følgende ved *de særbestemte omkostninger, resp. opofringer*, for t. eks. vare X forstå de omkostninger, henh. opofringer, hvis totalbeløb kun beror på produktionen af vare X, men ikke påvirkes af, hvor meget der samtidig produceres af vare Y. Derimod er *de sambestemte omkostninger* (opofringer) de omkostninger (opofringer), hvis totalbeløb bestemmes af produktionen af både X og Y«.

En noget lignende omkostningsdistinktion findes omtalt hos følgende forfattere:

Thorkil Kristensen: Faste og variable omkostninger, p. 105.

Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, afsn. 4, p. 49 ff.

Niels Nielsen: Nogle randbemærkninger om pris- og produktionspolitikken ved partiel tilpasning, Mercantilia, 1953, p. 78 ff.

Thorkil Kristensen konstaterer på p. 105 i »Faste og variable omkostninger«, at omkostningsforholdene for hver af varerne kan afhænge af produktionen af *samtlig*e varer, når der foreligger en eller anden art af forbunden, sammensat eller alternativ produktion, men indfører ikke særlige betegnelser for de forskellige muligheder, der kan være tale om.

Svend Fredens benytter heller ikke betegnelserne særomkostninger eller sambestemte omkostninger, men taler i stedet for om *omkostningsmæssigt uafhængige, resp. omkostningsmæssigt afhængige, produktarter*. Det første, resp. det andet, siges at foreligge, alt efter som totalomkostningsfunktionen er af formen:

$$K = F + V_1(x_1) + V_2(x_2) + \dots + V_n(x_n)$$

eller af formen:

$$K = F + W(x_1, x_2, \dots, x_n),$$

hvor K betyder totalomkostningerne, F de faste omkostninger, x_1, x_2, \dots, x_n de producerede mængder af n produktarter, og V_1, V_2, \dots, V_n samt W de variable omkostninger for hhvs. de enkelte produktarter og den samlede produktion.

Niels Nielsen følger i den citerede artikel i Mercantilia den af H. Winding Pedersen benyttede terminologi, omend der opstår visse, mindre divergenser som følge af, at de af H. Winding Pedersen verbalt for-

mulerede definitioner søges erstattet af i højere grad matematisk formulerede begrebsdefinitioner.

I regnskabsliteraturen synes der at være en tendens til at identificere særømkostninger med direkte ømkostninger og sambestemte ømkostninger med indirekte ømkostninger. Hvis man — som f. eks. Palle Hansen: Industriens interne regnskabsvæsen, p. 39 — definerer direkte ømkostninger som:

»... de ømkostninger, der direkte kan henføres til bestemte enheder af de i virksomheden fremstillede respektive solgte produkter«, og hvis man fortolker dette udsagn på traditionel vis, er denne identificering imidlertid som regel utilladelig.

13. Specialømkostningerne.

Ved en vares *specialømkostninger* forstår H. Winding Pedersen i henhold til »Ømkostninger og prispolitik«, p. 95, det beløb, virksomheden kan spare ved at undlade at producere den pågældende vare, når produktionen af virksomhedens øvrige varer opretholdes uforandret.

Et begreb af samme indhold benyttes af:

Thorkil Kristensen: Faste og variable ømkostninger, p. 72 og p. 73.

Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, afsn. 4, p. 56.

men betegnes af disse forfattere som vares *specielle, variable ømkostninger*.

En vares specialømkostninger er normalt ikke identiske med dens direkte ømkostninger.

III. Gevinstbegrebet.

Ved en virksomheds gevinst i en bestemt periode forstås i *tabel 4* differencen mellem periodens omsætning og de totalømkostninger, der er forbundet med at fremstille og sælge de i perioden afsatte produkter.

I denne betydning bruges ordet gevinst af bl. a. Svend Fredens: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi, 6. afsn. p. 1. Endvidere anvendes betegnelsen gevinst af flere forfattere i sammensætninger som f. eks. »totalgevinst«, »nettogevinst«, »gevinst pr. enhed« o. lign. Sidstnævnte udtryk anvendes således bl. a. af H. Winding Pedersen i »Ømkostninger og prispolitik« (p. 131), der dog også anvender betegnelsen »fortjeneste pr. enhed« (p. 130) i samme betydning.

En oversigt over synonyme for ordet gevinst er gengivet i *tabel 4*, der næppe behøver nogen nærmere kommentar.

TABEL 4.

Begreb	Synonymer	Benyttes af:
Gevinst	Nettogevinst	H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 131. F. Zeuthen: Økonomisk teori og metode, p. 221.
	Nettooverskud	H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 131.
	Nettofortjeneste	Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse, Hages håndbog for handel og industri, p. 366. O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 110. H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 131.
	Total gevinst	Vagn Madsen: Bidrag til belysning af rationaliseringsproblemerne i industrivirksomheder, p. 145.
	Nettoudbytte	Thorkil Kristensen: Faste og variable omkostninger, p. 62.
	Totalfortjeneste	O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 108.
	Fortjeneste	Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse, Hages håndbog for handel og industri, p. 360.
	Overskud	H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 130.

Som allerede nævnt i indledningen har vi med nærværende indlæg ikke haft til hensigt at fremsætte forslag til nogen bestemt terminologi på de områder af driftsøkonomien, der er taget op til drøftelse i ovenstående oversigt. Men vi håber, at der såvel blandt praktikere som teoretikere vil være så megen interesse for spørgsmålet, at det gennem en eventuel diskussion vil være muligt at opnå en vis afklaring med henblik på udformningen af en mere ensartet terminologi, som så vidt muligt kan tiltrædes af alle, der i teori eller praksis beskæftiger sig med driftsøkonomiske problemer.

LITTERATURFORTEGNELSE

- Andersen, P. Nyboe, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, København 1952.
 Damm, Verner: Break-even-analyse og salgsfremmende omkostninger, Erhvervsøkonomisk Tidsskrift 1955.
 Fog, Bjarke: Omkostninger og prisfastsættelse. Hages håndbog for handel og industri, 7. udg., København 1954.
 Fog, Bjarke: Break-even analysen, Handelsvidenskabeligt Tidsskrift 1954.

TABEL 4.

Begreb	Synonymer	Benyttes af:
Gevinst	Nettogevinst	H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 131. F. Zeuthen: Økonomisk teori og metode, p. 221.
	Nettooverskud	H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 131.
	Nettofortjeneste	Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse, Hages håndbog for handel og industri, p. 366. O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 110. H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 131.
	Total gevinst	Vagn Madsen: Bidrag til belysning af rationaliseringsproblemerne i industrivirksomheder, p. 145.
	Nettoudbytte	Thorkil Kristensen: Faste og variable omkostninger, p. 62.
	Totalfortjeneste	O. Loff og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, p. 108.
	Fortjeneste	Bjarke Fog: Omkostninger og prisfastsættelse, Hages håndbog for handel og industri, p. 360.
	Overskud	H. Winding Pedersen: Omkostninger og prispolitik, p. 130.

Som allerede nævnt i indledningen har vi med nærværende indlæg ikke haft til hensigt at fremsætte forslag til nogen bestemt terminologi på de områder af driftsøkonomien, der er taget op til drøftelse i ovenstående oversigt. Men vi håber, at der såvel blandt praktikere som teoretikere vil være så megen interesse for spørgsmålet, at det gennem en eventuel diskussion vil være muligt at opnå en vis afklaring med henblik på udformningen af en mere ensartet terminologi, som så vidt muligt kan tiltrædes af alle, der i teori eller praksis beskæftiger sig med driftsøkonomiske problemer.

LITTERATURFORTEGNELSE

- Andersen, P. Nyboe, Bjarke Fog og Poul Winding: Nationaløkonomi, København 1952.
- Damm, Verner: Break-even-analyse og salgsfremmende omkostninger, Erhvervsøkonomisk Tidsskrift 1955.
- Fog, Bjarke: Omkostninger og prisfastsættelse. Hages håndbog for handel og industri, 7. udg., København 1954.
- Fog, Bjarke: Break-even analysen, Handelsvidenskabeligt Tidsskrift 1954.

- Fredens, Svend: Forelæsningsnotater til driftsøkonomi (dupl.), Århus 1955.
- Hansen, Palle: Industriens interne regnskabsvæsen, København 1951.
- Hansen, Palle: Vurderings- og kalkulationsprincipper, København 1950.
- Kristensen, Thorkil: Faste og variable omkostninger, København 1939.
- Loff, O. og Jens J. Lund: Driftsøkonomi, 1. del, 2. udg., København 1953.
- Madsen, Vagn: Bidrag til belysning af rationaliseringsproblemerne i industri-virksomheder, København 1951.
- Nielsen, Niels: Nogle randbemærkninger om pris- og produktionspolitikken ved partiel tilpasning, Mercantilia 1953.
- Nogle driftsøkonomiske begreber. Orienterende indledning til en terminologi for omkostninger og kalkulation, Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi 1945.
- Schneider, Erich: Industrielt regnskabsvæsen. En indledning til grundproblemerne, 2. udg., København 1945.
- Sveistrup, P. P.: Indledning til studiet af driftsøkonomi, 3. udg., Kbh. 1943.
- Sveistrup, P. P.: Driftsøkonomiens anvendelse ved salget, 2. udg., Kbh. 1945.
- Terminologiforslag: Forslag til en terminologi for omkostninger og kalkulation med særligt hensyn til industrien, Nordisk Tidsskrift for teknisk Økonomi 1941.
- Winding Pedersen, H.: Omkostninger og prispolitik, 2. udg., København 1949.
- Zeuthen, F.: Økonomisk teori og metode, København 1942.